

RIHLA

KULTAMUSEON TIEDOTUSLEHTI 2/2017



RIHLAN AINEISTO ON VAPAATA KOPIOITAVAKSI
MAINITSEMALLA ALKUPERÄ.

RIHLA

ISSN 0780-7988

Kultamuseon tiedotuslehti

Vastaava toimittaja:

Hanna Mattila

Kultamuseo, 99695 Tankavaara

Puh 016-626 171

<http://www.kultamuseo.fi>

info@kultamuseo.fi

Painopaikka: Erweko Oy

Ilmoitushinnat: Takasivu 168 EUR

Muut sivut 1/1 84 EUR, 1/2 50 EUR, 1/3 34 EUR

Rihlan kuvat Kultamuseo, ellei toisin mainita.



Kultamuseon aukioloajat:

1.6.–30.9. avoinna joka päivä klo 9–17

1.10.–31.5. avoinna ma–pe klo 10–16

Pääsyliput:

Aikuiset 12 EUR/hlö

Eläkeläiset ja opiskelijat 10 EUR/hlö

Lapset 7–16 v 6 EUR/hlö

Lapset 0–6v ilmaiseksi

Perhelippu (2 aik+2 lasta) 27 EUR

Ryhmät (yli 10 hlö) 10 EUR/hlö

SISÄLLYSLUETTELO

Museonjohtajan kuulumisia.....	3
Asiamiehen aatoksia	4
Ajankohtaisia kuulumisia	5
Kultamuseon 2017 joulunajan ja uuden vuoden 2018 aukiolot	5
Kultamuseon kevättalkoot 2018.....	6
Kultamuseon tuki ry:n vuosikokous.....	6
Lemmenjoelle yhdet talkoot kesällä 2018.....	6
Kultasymposiumin teemana kultta ja kestävä kehitys	7
Tankavaara näkyy ja kuuluu -hanke loppusuoralla	12
Talkoot	12
Lemmenjoella Morgamin kultalan kunnostusta sekä ympäristön raivausta mottitolkulla	12
Syystalkoiden aikana pihan siistimistä ja ulkoalue talviteloille.....	15
Hankekuulumisia	16
Lapin kivet ja mineraalit -projekti loppusuoralla	16
Lemmenjoen kultareitti -hanke jatkuu kesään 2018	17
Kultakansa kokoontui 43. kerran vaskaamaan Tankavaarassa, palkintosijoilla tuttuja nimiä.....	18
Skotlannin Moffatissa miteltiin maailmanmestaruuksista kuraisissa tunnelmissa	20
Talvea ja joulunaikaa arkistoista käsin	22

MUSEONJOHTAJAN KUULUMISIA

Museonjohtaja Heli Heinäaho ei kirjoita tähän Rihlaan tavanomaista palstaansa, koska hän on lomalla jossain Saksassa. Heli haluaa kuitenkin toivottaa kaikille Rihlan lukijoille oikein hyvää joulua ja onnellista uutta vuotta!



Heli Heinäaho, museonjohtaja



ASIAMIEHEN AATOKSIA

Runasas vuosi sitten Suomi valmistautui suureen juhlaan, itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoteen. Kansalaisia kehoitettiin huomioimaan tämä omissa ja edustamiensa organisaatioiden merkkipäivien suunnittelussa. Löytyisikö kultahistorian tapahtumista vuodelta 1917 satavuotisjuhlan arvolle sopivaa teemaa?

Netin ja muutaman historiikin selailun jälkeen en sellaista löytänyt. Juhlan aiheita löytyi kuitenkin useitakin – kun Kultamuseon ja Tankavaaran tapahtumat sovitetaan 10-vuotisjaksoihin. Tällöin Suomen juhlavuoden aikana vietettiin useitakin Tankavaaraan liittyviä merkkipäiviä. Ruuhkaksi asti niitä on tuottanut vuosi 1977. Huomion arvoisia 40 vuoden taakse sijoittuvia tapahtumia ovat muun muassa:

- Presidentti Kekkonen vierailu ja Härkäselän peruskiven muuraus

Presidentti Kekkonen muurasi Härkäselän peruskiven kesällä 1977 ja asvi samalla vierailulla myös ensimmäiset kullanhuhdonnan MM-kisat Tankavaarassa.



- Härkäselän kämpän siirto Tankavaaraan ja pystytys
- Härkäselän harjannostajaiset 6.12.1977
- Lapin Kullankaivajain Liiton ensirekisteröinti 25.5.1977
- Ensimmäinen Prospäkkäri
- Ensimmäiset Kullanhuhdonnan MM-kisat
- Tankakulta Oy perustettiin

Merkkipäiväluettelon yhteydessä on syytä syvään kumarrukseen ja kiitokseen Wihuri Oy:n suuntaan, jossa on huomioitu lumisten talvien aiheuttamat liikkumisen ongelmat. Yhtiön avulla saatiin jo elinkaarensa päähän saapuneen traktorin tilalle ajanmukainen ja monikäyttöinen työkone, jonka avulla pystytään tiestö pitämään nykyvaatimuksia vastaavassa kunnossa.

Kuten edellä olevasta luettelosta näkyy, Tankavaarassa on tapahtunut ja tapahtuu edelleen. Alkava vuosi 2018 tuo mukanaan juhlan aiheita. Ivalojoen ensimmäisestä kulturalöydöstä tulee kuluneeksi 150 vuotta ja Härkäselän uudistettu mineraali- ja korukivinäyttely avataan kesäksi. Kun vielä ensi vuodesta ennustetaan vilkasta matkailijakesää, voitaneen toivoa, että ensi syksynä voidaan juhlia myös uusia kävijäennätyksiä.

Hyvää Joulua ja Onnekasta Vuotta 2018 ja sopivan lumista talvea toivotellen!

J. Kuittonen.

Kauko Launonen,
Kultamuseosäätiön asiamies

AJANKOHTAISIA KUULUMISIA

Kultamuseon 2017 joulunajan ja uuden vuoden 2018 aukiolot

Kultamuseo on joulusesonkina ja uuden vuoden poikkeuksellisesti välillä lauantaisin ja pyhämaanantainakin avoinna. Seuraavasta käy ilmi joulun ja uuden vuoden aukioloajat:



2017

Lauantai	23.12.	avoinna klo 12–16
Sunnuntai	24.12.	suljettu
Maanantai	25.12.	avoinna klo 12–16
Tiistai	26.12.	suljettu
Keskiviikko	27.12.	avoinna klo 10–16
Torstai	28.12.	avoinna klo 10–16
Perjantai	29.12.	avoinna klo 10–16
Lauantai	30.12.	avoinna klo 12–16
Sunnuntai	31.12.	suljettu



2018

Maanantai	1.1.	suljettu
Tiistai	2.1.	avoinna klo 10–16
Keskiviikko	3.1.	avoinna klo 10–16
Torstai	4.1.	avoinna klo 10–16
Perjantai	5.1.	avoinna klo 10–16
Lauantai	6.1.	avoinna klo 12–16
Sunnuntai	7.1.	suljettu

Kultamuseon kevättalkoot 2018

Museon kevättalkoot järjestetään totutusti siinä vaiheessa, kun valoa riittää jo pidemmälle iltaan ja hanget hohtavat. Yleensä ajoitus on ollut maaliskuun lopulla ja niin ensi vuoden keväänäkin. Joten:

MUSEON KEVÄTTALKOOT

järjestetään

pe–su 30.3.–1.4.2018

TERVETULOA!

Lisätietoja:

puh. 016-626 171

info@kultamuseo.fi

Kultamuseon tuki ry:n vuosikokous

Kultamuseon tuki ry:n vuosikokous pidetään **sunnuntaina 1.4.2018 alkaen klo 12.00** Kultamuseon auditoriossa.

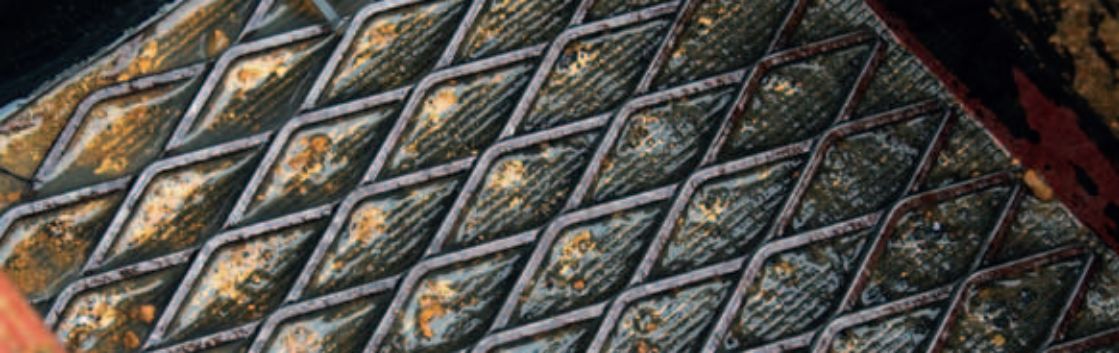
Vuosikokouksessa käsitellään sääntömääräiset asiat.

TERVETULOA!

Lemmenjoelle yhdet talkoot kesällä 2018

Lemmenjoelle suunnitellaan ensi kesäksi vielä yhtä talkooleiriä jatkumona tämän vuotisille kahdelle leirille. Leirin ajankohta on – jos luonto suo – viikko 24 eli 11.–15.6.2018. Tuolloin jatketaan vielä ympäristönhoitotöitä eli toisin sanoen römppähomia Morga-

min kultalan ympäristössä. Nyt hieman kauempana rakennuksesta kuin edelliset talkooporukat. Mukaan voi ilmoittautua jo nyt: heli.heinaaho@kultamuseo.fi tai 050 464 1980. Talkoopostissa ja nettisivuilta tulee vielä lisää tietoa alkuvuoden 2018 aikana.



Siellä sitä on rihlassa kiinni, Lapin kultaa Mäkärästä.

KULTASYMPOSIUMIN TEEMANA KULTA JA KESTÄVÄ KEHITYS

Kultasymposium järjestettiin loka-kuun alussa kaksipäiväisenä ajalla 5.–6.10.2017. Teemana seminaarissa oli kestävä kehitys ja kulta. Puheenvuoroja oli pienyrittäjistä kansainvälisen kaivoksen ympäristöpääällikköön. Myös luentoenaikainen keskustelu velloi tänä vuonna hyvin vilkkaana, vaikka osallistujamäärä ei ollut aivan yhtä suuri kuin viime vuoden symposiumissa. Kahvittelujen ja lounastauon aikana kuulosti, että

uusia yhteyksiä ja jopa mahdollisia yhteistyökumppanuuksia oli syntymässä.

Torstaina lapin kullan sertifiointia, kaivosvastuuta ja kaivostoimintaa

Torstaiamu alkoi kahvittelulla ja ilmoitautumisilla. Itse luento-osuudet aloitettiin puheenjohtaja **Kimmo Pietikäisen** paukauttama symposiumin ensimmäisen päivän alkaneeksi. Pietikäinen muistutti avauspuheen-

Puheenjohtaja Pietikäinen toivotti avauspuheenvuorossaan niin luennoitsijat kuin osallistujatkin tervetulleeksi.





Touru kertoi, että esimerkiksi vihkisormuksia hankkivat alkuperätietoiset asiakkaat ovat yksi potentiaalinen kohderyhmä sertifioidulle Lapin huuhdontakullalle.

vuorossaan erilaisten ja -kokoisten tahojen yhteistyöstä ja vuoropuhelusta sen sijaan että kaivauduttaisiin kuoppiin huutelemaan.

Team Deadwoodin puheenjohtaja **Mar-ko Touru** Kultakylästä kertoi lyhyesti Lapin



Taigakorun Janger painotti, että markkinoinnissa ei kannata pienillä panoksilla sohia umpimähkään vaan on keskityttävä oikeisiin asiakasryhmiin heidän ymmärtämällään tavalla ja tavoittamallaan kanavilla. Tämä pätee niin Lapin kullan kuin huuhdontakullasta tehtyjen korujenkin suhteen.



Tuotantomäärien lisäksi Peronius puhui mm. siitä, kuinka sertifioidulla kullan tuottajalla tulee olla kunnioittava asenne alueen muita elinkeinoja kohtaan. Tässäkin toki pätee vastavuoroisuus.

kullan sertifiointiprojektin taustoja ja tämänhetkisiä kuulumisia. Nykyisin tuotteissa, myös kultaisissa, korostuu entistä enemmän eettinen ja ekologinen ajattelu ja Lapin kulta olisi käytännössä suora vastaus tähän. LKL:n **Antti Peronius** puolestaan paneutui tarkemmin suomalaisen kullan sertifiointiin. Hänen mukaansa siinä tavoitteita ovat: arvostuksen kasvu, uudenlaiset tuotteet ts. tuotedifferointi, Lapin kullan arvon nousu sekä integrointiyökalut mm. matkailupalveluihin. Peronius esitteli myös alustavasti sertifiointiprosessin kulun sekä lisäksi sertifioitavalle kullalle, ja myös kullankaivajalle, asetettavat kriteerit.

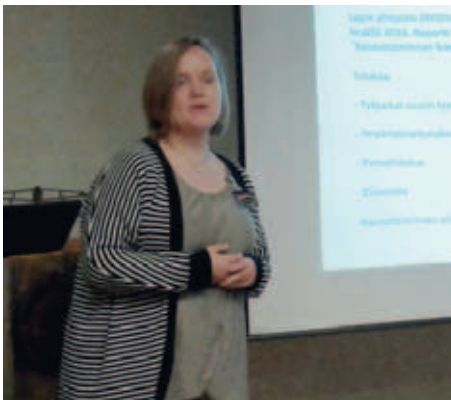
Taigakorun **Juha Janger** kertoi yli 30 vuoden kokemuksella Lapin huuhdontakullan käytöstä korusissa sekä alkuperätietoista asiakkaista. Asiakkaat kysyvät entistä useammin ekologisen ja eettisen kullan perään. Lapilainen huuhdontakulta on myös korumateriaalina erinomainen, sillä se on jo valmiiksi poikkeuksellisen puhdasta ja on siten mahdollista seostaa ilman täydellistä kemiallista puhdistusta. Yhtenä näkökulmana hippukoruissa hän painotti tarinan merkitystä – ilman sitä ei ole korua ja tarinat ovat myös keino erottautua kilpailijoista.

Ennen seuraavaa puheenvuoroa symposiumväki saatiin havahtumaan kunnolla. Sen sijaan, että olisi esitelty loppuun saakka seuraavan puhujan, puheenjohtaja Pietikäinen kosi avopuolisoaan koko symposiumväen edessä. Hetki pidäteltiin henkeä, minkä jälkeen kuultiin myöntävä vastaus. Tuleva pari sai raiкуvat aploidit, minkä jälkeen jatkettiin symposiumia entistä iloisemmissa merkeissä.

Kätkökorun omistaja ja kultaseppä **Hanna Rainio** taustoitti syitä, miksi oli valinnut Reilun kaupan kullan koruihinsa. Rainio sanoi



Vesa Luhta kertoi aluksi syitä Kaivosvastuu-verkostolle ja keitä siinä on mukana.



REGINA-hankkeen projektipäällikkö Anna Kantola kertoi Sodankylän erityispiirteensä tällä hetkellä olevan, että kunnassa on useita eri vaiheissa olevia kaivoksia ja kaivoshankkeita.

eettisyyden lisäksi päätyneensä Reilun kaupan kultaan sen maailmanlaajuisesti vahvan brändin ja sertifiointijärjestelmän vuoksi. Hän totesi silmiensä avautuneen nyt myös Lapin kullan suhteen ja pistävänsä sen mieleen yhtenä materiaalivaihtoehtona. Rainio neuvoi Lapin kullan sertifiointiprojektissa mukana olevia olemaan mahdollisimman näkyviä ja markkinoimaan tuotetta niin paljon ja laajalti kuin mahdollista.

Lounaan jälkeen iltapäivän aloitti Kaivosvastuuverkoston jäsen **Vesa Luhta** esittelemällä Kaivosvastuu-verkoston taustoja ja tämänhetkistä tilannetta. Luhta kertasi ensin perustiedot, jotka vastasivat kysymyksiin mikä? milloin? missä? miksi? ja ketkä? Lisäksi hän totesi vastuullisen kaivostoiminnan painopisteen olevan itsesääätelyssä, ei niinkään edunvalvonnassa. Tässä työkaluna on moniportainen arviointiperustetyökalu. Luhtaan mukaan verkostossa ollaan tällä hetkellä siirtymässä asioiden valmistelusta toimeenpanoon.

Sodankylän kunnan REGINA-projektin projektipäällikkö **Anna Kantola** valotti yleisölle luonnonvaroihin pohjautuvien suurhankkeiden kuten teollisen kaivostoiminnan vaikutuksia kuntaan. Esimerkkitapauksena hänellä luonnollisesti oli Sodankylän kunta ja Kevitsan kaivos. Kantola kertoi hankkeessa paikallisille tehdyn kyselytutkimuksen tuloksista, nostaen esiin saatuja vastauksia ja pääteemoja.

Boliden Kevitsa Oy:n ympäristöpäällikkö **Ulla Syrjälä** kertoi näkemyksiään kestävä kehityksen toteutumisesta ja merkityksestä isolle kansainväliselle kaivosyhtiölle. Aivan aluksi Syrjälä kertasi Kevitsan kaivoksen taustat ja seuraavaksi hän kertoi lyhyesti kaivoksen henkilöstöstä, josta suurin osa on suomalaisia ja heistä valtaosa Pohjois-Suomesta. Kevitsan kaivos on mukana kaivosvastuuverkostossa.

Syrjälän mukaan kaivoksen kestävään kehitykseen kuuluu avoin ja tasa-arvoinen vuoropuhelu, tietojen avoimuus, avoimet ovet, sidosryhmien kohtaamiset, ennakoiva resursointi ympäristönsuojeluun, sulkemissuunnitelman päivitys sekä vakavaraisuus.

Harri Siitonen Kaivosyrittäjät ry:stä toi puheenvuorossaan esille pienempien kaivosyrittäjien näkökulmaa. Siitonen esitteli ensin niitä haasteita, joita kaivostoiminnan rahoittamisessa sekä lupakäytännöissä maassamme tällä hetkellä on. Lisäksi hänen mukaansa yhtenä uhkakuvana voidaan nähdä byrokratian rasitus etenkin pienille yrittäjävetoisille malmientsintä- ja kaivosyhtiöille. Siitonen kertoi lisäksi pienkaivostoiminnan esiselvitystyöstä ja tuloksista sekä Sodankylän ja Kittilän sijainnista malmikriittisellä alueella.

Kultamuseojuhlassa musiikkia, muistamisia ja vilkasta keskustelua

Kultamuseojuhla järjestettiin nyt ensimmäistä kertaa muulloin kun kisa-aikana. Ajankohta muutokselle oli sikäli sopiva, että kisajärjest-

lyt siirtyivät tänä kesänä LKL:lle. Kultasymponium toisaalta on museon järjestämä ja sen yhteyteen liittyvät yleensä syystalkoot, jotka kokoavat museon toiminnasta kiinnostuneita aktiiveja yhteen. Juhlan paikkana toimi oivalisesti Wanha Waskoolimies, jonne Kultakylän kokit olivat koonneet herkullisen cocktailpöydän. Osallistujat kuulivat alkumaljojen ja museonjohtajan tervetuloitovuksen jälkeen Maantiesusi Ari Heinosen lauluja ja kilistettiin pä vielä kertaalleen Kimmo Pietikäiselle ja hänen tulevalle puolisolleen.

Juhlassa muistettiin perinteisesti aktiivisia vapaaehtoisia. Pronssisen mitalin sai Heikki Kuusiluoma, joka on usean vuoden ajan osallistunut lähes kaikkiin talkoisiin, olivatpa ne sitten Tankavaarassa tai ns. maastossa. Hän osallistui aktiivisesti myös Mesenaattikampanjaan Härkäselän pelastamiseksi. Hopeisella mitalilla muistettiin Lasse Salmelaa, joka on auttanut Kultamuseota vuosikausia sekä ahkerana talkoolaisena että perinteen kerääjänä ja tallentajana. Viime vuosista mainittakoon esimerkiksi Tikkasen kämpän esineistön ja



Seppo Maunun tämän kesäisiä isompia hippuja ihailtiin ja tunnusteltiin porukalla.



Viimeistä satsia symposiumin maastopäivään osallistujia lähdössä hakemaan. Kullankaivaja Marko Lauroselta sujui soutaminen tottuneesti.

historian pelastaminen sekä ko. kämpän kopian rakentaminen ulkomuseoalueelle. Kultamitali ojennettiin pariskunnalle. Eija ja Esko Orava ovat olleet mukana museon talkoissa miltei alusta lähtien. He ovat tehneet vuosikymmeniä pyyteetöntä työtä niin museolla, kotimaassa kuin maailmallakin – missä vain on tarvittu.

Perjantaina maastoretki Mäkäran kulta-alueelle

Perjantaina starttasi 12 osallistujaa kohti Mäkäran kulta-alueella kullankaivaja Marko Laurosen opastamana. Ensiksi huristeltiin autoilla Tankajoen varteen, joka ylitettiin 3–4 hengen ryhmissä Laurosen soutamalla veneellä. Sää oli kohtuullisen suosiollinen lokakuun sääksi – ei tuullut eikä satanut vaan oli pilvipoutainen keli. Sopiva vajaan kilometrin mittainen matka kävelyä vetristytti osallistujat kuulemaan lappilaisesta kullankaivusta ja kullankaivun periaatteista käytännössä.

Osalle kullankaivu oli ennestään tuttua, jokuselle uutta. Keltanokat olivatkin innoissaan päästessään seuraamaan hippujen matkaa lapiosta kottikärryyn, kottikärrystä seulan kautta ränniin ja lopulta rihlan pohjalle. Täällä jos missä selvisi, että Lapin kullankuuperä voidaan tosiaan tarvittaessa jäljittää tarkasti tiettyyn paikkaan ja kaivajaan. Kaikille mukanaolijoille oli kohta myös selvää, että työ ei ole helpoimmasta päästä, mutta välillä varmasti yksi antoisimmista. Ja totta kai piti päästä kokeilemaan ja tunnustelemaan rihlojen pohjalla kiilteleviä hengeittämiä ja vähän isompiakin hippuja! Valtauksella lapiointu pitkän linjan kullankaivaja Seppo Mauno esitelti myös tämän kesäiset isomushippunsa – mukavalta nekin tuntuivat hyppysissä.

Retken aikana sateli kysymyksiä niin Marko Lauroselle kuin Seppo Maunollekin. Kysymykset koskivat kullankaivun eri vaiheita, lupakäytäntöjä, rihlojen puhdistusta, hippujen kokoa jne. ●



Pilvistä ja ajoittaisesta tihusateesta huolimatta molemmilla talkooleireillä pidettiin taukoja leirinuoiton ympärillä.

TALKOOT

Lemmenjoella Morgamin kultalan kunnostusta sekä ympäristön raivausta mottitolkulla

Metsähallitus ja Kultamuseo järjestivät kuluneen kesän aikana kaksi talkooleiriä. Heti ensimmäisen leirin kohdalla saneli luonto ehdot. Talkooleiriä jouduttiin siirtämään viikolla, jolloin se alkoi 19.6. eikä 12.6., kuten oli suunniteltu. Maa oli ennen kesäkuun puoliväliä vielä lumen peitossa, mutta oli ennen juhannusviikkoa ehtinyt sulaa tarpeeksi. Elokuun leiri pidettiin aiottuna ajankohtana.

Metsähallituksen Kotaojan huoltotupa toimi kesäkuun talkoolaisille oivallisena tuki-kohtana. Elokuussa yövyttiin pääosin Morgamin kultalan varaus- ja autiotuvan puolella. Metsähallituksen omaa porukkaa yöpyi tuol-

loin Kotaojalla sen verran, että sinne ei sopinut kuin muutama talkoolainen. Morgamilla talkoolaiset pääsivätkin samalla testaamaan kesäkuussa uudistettuja sisätiloja. Kyllä niissä kelpaa nyt yöpyä!

Kesäkuussa Morgamin kultalan kunnostusta, raivaustöitä ja räntäsadetta

Juhannusviikolla alkoi ensimmäinen talkooleiri. Matkaan lähdettiin Njurgalahden venekyydillä sateen ja kylmän viiman saatellessa veneessä istujia. Liikettä niveliin ei tullut edes koskikohdissa, sillä vesi oli joessa korkealla ja kävelyosuuskohdatkin ajettiin veneellä. Lämpöä jäseniin saatiin pian Kultahaminaan

rantautumisen jälkeen, kun talkooporukka kiipti ylös Hengenahdistuksenmäkeä kohti Morgamin kultalaa. Ylimääräiset vilpuserot tungettiin loppuvaiheessa päiväreppuun hien pukatessa pintaan. Ylhäällä tuntureilla siellä täällä näkyvät tosin muistuttivat hiljattain sulaneista lumipeiteistä.

Perille päästyä alettiin heti hommiin eli raivaus- ja kunnostustöihin, ulkona olivat lapioin ja kuokin. Nälän ilmoitellessa itsestään siirryttiin syömään päivällistä, katsottiin majoituspolitiikka ja hengähdettiin. Ulkoporukan tehtävänä oli raivata rakennuksen lähiympäristöä ylimääräisestä kasvillisuudesta ja puustosta talkoorupeaman ajan. Raivaustyötä tehdessä saatiinkin konkreettisia tuloksia näkyville, sillä miltei heti alkuun löytyivät pihauunin jäänteet, myöhemmin vanhan turvesaunan jäänteiden lähelle puronvarteen laskeutuvat kiviportaat.

Rakennuspuolen ihmiset puolestaan alkoivat töihin Morgamin kultalan rakennuksen kunnostamiseksi. Töitä tehtiin niin ulkona kuin sisälläkin. Esimerkiksi vanhat lattiat ja laverit purettiin kokonaan ennen kuin aloitettiin uusien rakentaminen. Kolmen rakennusammattilaisen voimin saatiinkin kultala kunnostettua ja nyt siellä kelpaa mainiosti yöpyä niin autio- kuin varaustuvankin puolella.



Morgamin kultalaa turvesaunoineen 1940- ja 1950-luvun vaihteessa.

Elokuussa römpä-hommia poudassa ja tihusateessa

Elokuun talkoot alkoivat tiistaina 22.8. ja päättyivät lauantaina 26.8. Tiistaiamuna oli Njurgalahden rannassa lähtövalmiina joukko reippaita talkoolaisia, sadetihusta huolimatta. Kampeet oli pussitettu ja matka alkoi. Venekuski käytti porukkaa Ravadasputouksella kuultuaan vain parin talkoolaisen nähneen sen aiemmin. Perillä Kultahaminassa kävi ilmi, että kuljettajalla oli syntymäpäivä. Hänelle kajautettiin onnittelulaulu ennen kuin kiipeäminen Hengenahdistuksenmäkeä myöten alkoi.

Perillä katsastettiin majoituspaikat, syötiin ja sovittiin ruoanlaitoista ja saunan lämmittämisestä. Sen jälkeen ehdittiin hyvin aloittamaan pusikon ja puuston raivaaminen Morgamojan kultalan ympäristöstä. Työ oli jatkoa kesäkuun porukan aloittamalle, nyt siirryttiin hieman kauemmas mm. niliitan taakse ja puron varren tienoille sekä kultalan toisen päädyn taakse. Tätä se olisi sitten seuraavat päivät. Polttomonttu raivaustyön tu-



Jaakko Isolan aikoinaan rakentaman niliitan takaista maastoa raivattiin myös jo ensimmäisten päivien aikana. Aitta pääseekin paremmin oikeuksiinsa väljemmän puuston ympäröimänä.



Ennen Njurgalahtea talkoolaiset viivähtivät Kaapin Jounin tilalla kuuntelemissa lauluesityksiä hienossa miljöössä. Ruokatarjoilu oli myös erinomainen, kiitos hotelli Kultahovin kokin Heikki Nikulan.



Kultahaminan suuntaan lähtevän reitillä lähellä Morgamin pihapiiriä erottuvat nyt rivinteeritkin paremmin, kertoen aiemman kullankaivajasukupolven työstä täällä.

loksille oli onneksi jo edellisen porukan jäljiltä olemassa ja tulikin saatiin iloisesti syttymään.

Seuraavat päivät aina perjantai-iltaan saakka olivat ehtaa römppähommaa eli raivausta, raivausta ja raivausta. Sahausta, oksasakasia, raahaamista tai kantamista ja nuotioon tai puupinoon heittämistä. Mutta yhteishenki oli hyvä eikä sadekaan sitä laimentanut. Porukalla päätettiin, että raivatusta puustosta kannetaan hyvät rungot pinoon ja latvukset sekä oksat viedään poltettavaksi. Tämän seurauksena Morgamin kultan ympäristöön kertyi useita pinoja, yhteensä moteittain, polttopuiksi kelppaavaa runkoa. Perjantaina kauimmaisiksi oksia ja latvuksia tuotiin Metsähallituksen mönkijän peräkärillä – raahaus- tai kantomatka nuotiopaikalle oli venynyt pitkäksi. Kultan ympäristöön jätettiin puustoa, aivan sileäksi ei ollut tarkoitus raivata. Erotuksena aiempaan se, että kullankaivun menneisyyden jälkiä voi erottaa selvästi jo kultan portailta ympärille katsellessaan, samoin puro ja puron vastarannalla oleva vanha kellari näkyvät hyvin. Myös Kultahaminaan johtavan reitin vieressä olevat rivinteerit erottuvat nyt selvästi kertoen omaa tarinaansa alueen kultahistoriasta.

Elokuun talkooleiri päättyi lauantaina Kaapin Jounin tilan pihapiirissä pidettyyn Metsähallituksen järjestämään Suomen luonnon päivän juhlaan, joka oli samalla osa Suomi

100 -ohjelmaa. Päätös upeissa maisemissa ja tunnelmissa niin suomeksi kuin kolmella saamenkielellä ei olisi voinut olla parempi. Pilvi-verhokin harveni sopivasti tilaisuuden aikana.

Kovaa työtä huonossa kelissä mutta hyvässä seurassa

Yhteistä molemmille talkooleireille oli kuuleman perusteella se, että vaikka työ oli rankkaa, oli seura puolestaan mainiota. Sää oli oikullinen ja viileä, mutta työnteon fyysisyydestä eli raivaus-, risu- ja puusavotasta johtuen ei kestänyt kauaa, kun tuli jo lämmin ja hiki pintaan. Iltaisin lämpiävä sauna ja ympäröivä upea luonto rentouttavat talkoolaisia ja työntekijöitä. Lihakset ehtivät saunan jäljiltä sopivasti lämmitä ja vetristyä seuraavaksi aamuksi ja päällysvaatteet puolestaan kuivahtivat tupien kamiinoiden lämmössä. Leirinuotiolla ehdittiin jokusen kerran pitämään lounas- tai kahvitaukoa, mikäli ei satanut vettä tai räntää. Makkaranpaisto onnistui myös, vaikka sateisimmilla keleillä nuotiota saikin tosissaan sytyttellä.

Molempien leirien aikana löytyi raivatun ympäristön alta kultahistoriallisia jäänteitä, jotka nyt näkyvät paikan ohitse kulkeville kerroten omalta osaltaan sen historiaa. Myös vanhoja juoksutus- ja kaivuoja paljastui rinteiltä ja puron varresta pusikon raivauksen jälkeen. ●

Huuhdonta-altaiden tyhjennys sujui kokeneilta talkoolaisilta reippaaseen tahtiin.

Syystalkoisiin kokoon-tui väkeä hieman vähemmän kuin viime vuonna, mutta se ei näyttänyt työtä haittaavan. Perinteisesti Mutterikämpää laitettiin talviteloilleen ja näyttelynukke ”Nurminen” sai kottikärryissä kyytiä kohti säilytystilojaan. Lehdet olivat jo suurelta osin varisseet puista, joten haravalle oli ulkoalueen siistimisessä tarvista. Ja muutenkin riitti ulkoalueella kesän jäljiltä järjestelemistä ja siistimistä.

Ulkona olevat huuhdonta-altaat olivat vielä tyhjentämättä johtuen varsinkin kosteasta ja lauhasta syyskuusta. Niiden tyhjentämisessä ja hiekan lapiomisessa pois altaista riitti parille riuksalle vapaaehtoiselle tekemistä. Urakan jälkeen altaat olivat siistit ja valmiit talven tuloa varten. ●



Syystalkoiden aikana pihan siistimistä ja ulkoalue talviteloille

HANKEKUULUMISIA



Härkäselässä tarkistetaan koolauksia ja osa sisäkatosta on suojattu, jotta puhallettava eristysmateriaali ei aivan joka paikkaan päädy.

Lapin kivet ja mineraalit -projekti loppusuoralla

Härkäselän näyttelyuudistus Lapin kivet ja mineraalit -hankkeessa jatkuu ja lähestyy maaliviivaa. Uudet seinä- ja lattiamateriaalit on hankittu ja ne odottavat Härkäselän jo lämmitetyssä tilassa paikalleen asentamista. Tämän jälkeen on vuorossa näyttöiden ja näyttelyplanssien tai -paneelien paikoilleen asentaminen. Graafisen suunnittelijan, Miia Hutun, kanssa pidettiin palaveri kivi- ja mi-

neraalinäyttelyn tilan ja planssien ilmeestä ja häneltä tulevat näyttelyn paneelien aineistot mittojen mukaan. Tilajaon mukaisesti näyttelyssä tulee olemaan eri kerroksissa kolme erilaista, mutta toisiinsa kytkeytyvää teemaa, jotka kaikki liittyvät niin pohjoisen kiviin ja mineraaleihin kuin lopulta henkilötarinoihinkin. Kultaa tietenkään unohtamatta. Uudistettu näyttely avataan kesäkauden 2018 aikana.

Koululaisille suunnatut kivityöpajat on havaittu hyväksi ja niitä pyritään jatkamaan ensi vuonnaikin. Tähänastisissa kivityöpajoissa ovat olleet mukana Kultamuseon amanuenssi Hanna Mattila ja GTK:lta Jorma Valkama ja Hannu Panttila. Kohderyhmää pyritään laajentamaan seuraavaksi museon kotikunnan Sodankylän lisäksi naapurikuntiinkin, esimerkiksi Inariin.

Pelastakaa Härkäselkä -projekti puolestaan on päättynyt aiemmin tänä vuonna. Hankkeeseenhan kerättiin noin vuosi sitten rahaa Mesenaattikampanjan kautta, jotta ennen varsinaista näyttelyrakentamista saadaan rakennusta itseään korjattua. Rakennus on kunnostettu, siihen on mm. laitettu sisäeristykset kuntoon ja ulkopuolelle tehty sokkelieristeen ja sadevesien ohjaus. ●

Lemmenjoen kultareitti -hanke jatkuu kesään 2018

Metsähallituksen hallinnoima Lemmenjoen kultareitti-hanke jatkuu ensi vuonna. Kultareitin tavoitteena on jakaa tietoa sekä lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä kullankaivusta. Reitti kulkee Lemmenjoen keskeisten kulta-alueiden läpi ja sen avulla retkeilijän on turvallista tutustua kullankaivuun. Kultareitin pituus on noin 30 kilometriä, ja se kulkee suurimmaksi osaksi jo olemassa olevilla reiteillä. Lemmenjoen Kultareitti -hankkeen työryhmässä ovat Metsähallituksen Luontopalvelujen lisäksi mukana Lapin Kullankaivajain Liitto, Kultamuseo ja Inarin kunta.

Kuluneena kesänä Metsähallituksen Luontopalvelut aloitti reitin rakentamisen maastoon. Yksi osa käytännön toteutusta olivat kaksi Morgamojan talkooleiriä, jotka Kultamuseo järjesti kesä- ja elokuussa yhteistyössä Metsähallituksen Luontopalveluiden kanssa. Jo aiemmin oli opastekyltteihin tulevaa aineistoa, tekstejä ja kuvia, kirjoitettu ja käyty läpi kaikkien kolmen osapuolen kesken

sekä stilisoitu sopivan mittaiseksi. Näiden perusteella ammattilainen työsti opasteaineiston valmiiksi. Opastekyltit viedään paikoilleen reitille kevään 2018 aikana. Uudet opasteet perehdyttävät retkeilijät kultaan, kullan geologiaan sekä kullankaivun menetelmiin ennen ja nykyään.

Kultareitti on valmis kuljettavaksi kesäkaudella 2018 ja reitin avajaisia vietetään kesäkuun lopussa. Kesäkuun alkupuolella puolestaan toteutetaan Morgamin Kultalan ympäristössä vielä yksi talkooleiri, jonka järjestää Kultamuseo yhteistyössä Metsähallituksen Luontopalvelujen kanssa. Ympäristön raivausta kultahistoriallisten jälkien paljastamiseksi jatketaan Morgamin kultalan ympäristössä, hieman etäämpänä aiempiin leireihin verrattuna. Asiasta tarkemmin Ajakohtaistalpalstalla tässä lehdessä. ●

Lähde osalle tekstiä: luontoon.fi-sivusto & erikoissuunnittelija Kirsi Ukkonen, Metsähallituksen Luontopalvelut, Siida

KULTAKANSA KOKOONTUI

43. kerran vaskaamaan Tankavaarassa, palkintosijoilla tuttuja nimiä



Veteraanien mitalikolmikun tuetusta palkintojenjaossa.

Kullanhuuhdonnan SM-kisat järjestettiin jo 43. kerran Tankavaaran mäellä ja kisapaikalla. Tämän vuotiset kilpailut palasivat järjestelymielessä osin juurilleen, sillä vetovastuu oli siirtynyt nyt takaisin Lapin Kullankaivajain Liiton harteille.

Ennen varsinaisten suomenmestaruussarjojen käynnistymistä järjestettiin torstaina erilaisia eriä. Yhtenä näistä oli Lapin Kultasarja, jossa Kultamuseon joukkue kohteliaasti jättäytyi peränpitäjäksi. Voitto sarjassa meni Lapin Kullankaivajain Liiton joukkueelle. Muita torstain sarjoja olivat mm. metallinetsintäsarja ja parikisa.

Perjantaina perinnettä ja joukkueet järjestykseen

Perjantaina kilpailtiin perinnevaskoolin paremmuudesta ja joukkueet mittasivat myös keskinäisen paremmuusjärjestyksensä. Jo Klondyken kultaryntäyksessäkin käytetty peltivaskoolin eli Estwingin parhaaksi huuhtoi Marko Tolvanen, perässään Jouko Korhonen hopealle ja Pelle Koski pronssille. Korhonen onnistui myös toisessa perinnevaskoolisarjassa eli kiinalaishattua muistuttavalla batea-vaskoolilla kultamitalin arvoisesti. Korhonen on batea-vaskoolin erikoismies, sillä hän on onnistunut voittamaan sarjan kaksi kertaa aikaisemminkin. Pelle Koski pa-

Nuorten sarjassa oli ilahduttavat 23 osallistujaa.



Miesten sarjan voittajalla Jarkko Turusella ja naisten sarjan voittajalla Leila Hongistolla oli hymyt herkässä tulosten selivityä.

ransi Estwingin tulostaan ollen bateassa toinen ja kolmanneksi vaskasi puolestaan Kultakylän Marko Touru.

Joukkuekisoja hallitsivat perhe Keränen-Turunen Tornioista, sillä kahden hengen joukkuemestaruus meni Maija ja Veikko Keräselle ja kolmen hengen joukkue samaiselle Veikko Keräselle vahvistettuna tyttärellä ja vävyllä eli Piia ja Jarkko Turusella.

Viikonlopun aikana ratkottiin kilpasarjojen mestarit

Viikonloppuna päästiin ensin lauantaina käymään kilpasarjojen semifinaaleita ja sunnuntaina olivat vuorossa itse finaalit. Miesten sarjan voittoon ylsi Jarkko Turunen Tornioista huippuajalla 1.08. Mestaruus oli hänelle ensimmäinen. Naisten sarjassa kauhajokelainen Leila Hongisto nappasi voiton itselleen varmalla työskentelyllä, kun nopeimmat keulilta olivat hukanneet hippuja saaden siten aikasakkoja loppuaikaansa. Hongistolla on aikaisempi mestaruus vuodelta 1999. Veteraanisarjaa on pitkään hallinnut torniolainen Veikko Keränen ja hän uusi tänäkin vuonna mestaruuden.

Nuorten sarjan voitto meni Joono Kuuksjärvelle ja hän näin uusi viime vuoden voittonsa. Nuorten sarjan osallistujamäärä on kasvanut vuodesta toiseen, joten vaskaustaidon tulevaisuus näyttää lupaavalta. Nuorilla on mahdollisuus osallistua myös aikuisten sarjoihin ja siellä nopeimmat hätyyttelevätkin jo kärkisijoja. Lasten sarjassa voittajaksi huuhtoi Pilvi Nissilä, kirkastaen näin viime vuoden hopeansa kultamitaliksi. ●

Perustuu perjantain ja viikonlopun osalta Pirjo Muotkajärven kirjoittamiin kisatiedotteisiin.

Kuvat: Kullanhuuhdonnan SM-kisat



SKOTLANNIN MOFFATISSA miteltiin maailmanmestaruuksista kuraisissa tunnelmissa

Perinneuskoolin voittaja Jouko Korhosen iloinen tuuletus palkintojenjaossa.

Skotlanti oli kuluneena vuonna kullanhuuhtonnan MM-kisojen järjestäjänä 25 vuoden tauon jälkeen. Kisapaikkakunnaksi oli valikoitunut pienehkö kylä, Moffat. Kylä on paremmin tunnettu vuosittaisista lammasraveista ja pyöräilykilpailuista, ei niinkään kullanhuuhtonasta.

Kilpailuviikkoa ennen oli alueella melkoiset rankkasateet, mikä väritti omalta osaltaan kilpailujen järjestelyjä – ja itse kilpailuja kuraisen ruskeaksi. Telttailu- ja karavaanialueeksi kaavailtu pelto lainehti vedestä ja nämä toiminnot jouduttiin siirtämään ahtaille kou-

lujen asfalttipihoille. Itse kilpailualueen nurmikko muuttui parissa päivässä kuravelliiksi. Sitä yritettiin torjua levittämällä olkipaaleja maahan tallottavaksi, mikä puolestaan aiheutti heinäallergikoille ongelmia. Kylän puutarhakaupasta loppuivat kumisaappaat ja tunnelma oli muutenkin vetinen. Jopa Suomen alkoholilainsäädäntöä tiukempi suhtautuminen julkiseen alkoholin käyttöön sai erikoisia piirteitä. Tupakointi oli sallittu vain ulkona, oluen juonti puolestaan sisällä teltassa – ihmiset seisoivat toinen jalka ja tupakkaa pitelevä käsi ulkona, toinen jalka ja olutta pi-

televä käsi sisäpuolella. Virkavalta näytti tyytyväiseltä.

Kisojen alettua ihmeteltiin paikallista toimintatapaa. Huuhdottava maa-aines oli tiilimurskalta näyttävää punaista savea ja muutaman kilpailuerän jälkeen allas oli punaisena. Joku keksikin nimittää ainetta tuttavallisesti Bloody Maryksi. Kilpailuhippujen piti olla tuttua Lemmenjoen tavaraa, mutta pian kävi ilmi että järjestäjät olivat ihan Maailman Kullanhuuhdontaliiton eli WGA:n luvalla tehneet kilpailusta haastavamman takomalla suomalaiset kultahiput vasaralla litteiksi. Hippuja tarkasteltaessa huomattiin, että hippua taottaessa oli useampikin hippu saanut pitsimäisen harsoreunuksen. Litteä hippu tällaisella reunuksella käyttäytyy vaskoolissa arvaamattomasti. Perinteiset gravitaation lait eivät enää toimi, vaan mukaan tulee roima annos tuuria. Jos tarkoituksena oli saada uusia nimiä palkintopallille, niin siinä onnistuttiin. Jotkut olivat varmasti asiaan tyytyväisiä, toiset eivät.

Tällä kertaa kilpailujärjestäjät olivat valinneet enemmän tai vähemmän onnistuneita hupisarjoja. Suomessa on totuttu vasakaamaan ties millä lautasella, joten meitä ei erityisesti hätkäyttänyt "Miners mess" –sarja, jossa tyhjällä säilykepurkillä huuhdottiin kilpaa. Sen sijaan perhesarja oli mielenkiintoinen päänavaus saada kullanhuuhdonnasta entistä enemmän koko perheen yhteinen harrastus.

Osallistujia kilpailuihin oli melko paljon. Ilahduttavaa oli nähdä suurilukuiset joukkueet Etelä-Afrikasta ja Espanjasta, josta erityisesti nuoria oli paljon. Suomen joukkue oli enää nipin napin suurin, kauneimmasta voisi olla montaa mieltä. Yksilösarjojen maailmanmestaruuksia Suomeen tuli tällä kertaa kaksi: Veikko Keräselle veteraanisarjassa ja Jouko Korhoselle perinnevaskoolisarjassa. ●



Kisajärjestäjien tuomat oljet autoivat jonkin verran rapaisuuteen, mutta kumisaappaat olivat siitä huolimatta käytännöllisemmät kuin tennarit.

Tuloksien osalta oleellisimpia:

Miesten sarja:

1. Ragnar Pau (GER) 2. Hans Stutzinger (GER) 3. Surprise Mduli (RSA)...9. Veikko Keränen (FIN)

Naiset:

1. Cecile Thibaud (FRA) 2. Anette Rosen (SWE) 3. Thembi Moyanga (RSA)...5. Pia Turunen (FIN)

Perinne:

1. Jouko Korhonen (FIN) 2. David Millar (CAN) 3. Lea Seppälä (FIN)

Veteraanit:

1. Veikko Keränen (FIN) 2. Antti Seppälä (FIN) 3. Werner Marti (SUI)

Nuoret:

1. Robin Hartman (GER) 2. Zuzanna Michalska (POL) 3. Zofie Hralova CZE)...
9. Aurora Lahti (FIN)

Maajoukkueet:

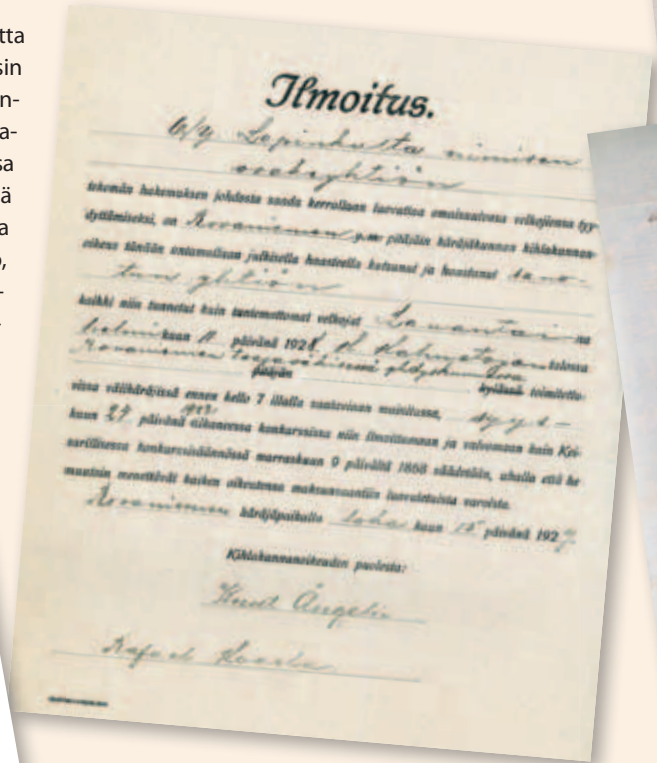
1. Italia 2. Ruotsi 3. Etelä-Afrikka

Jouko Korhosen Prospäkkäriin kirjoittamasta jutusta muokattu ja lyhennetty.

Kuvat: Jouko Korhonen / Pirjo Muotkajärvi

TALVEA JA JOULUNAIKAA ARKISTOISTA KÄSIN

Kutakuinkin 90 vuotta sitten elettiin varsin haastavia ja mielenkiintoisia aikoja Oy Lapin Kulturenämisen yhtiössä. Oheisessa lokakuussa 1927 päivätyssä kihlakunnan ilmoituksessa käy ilmi yrityksen ahdinko, joka oli päättynyt konkurssi-ilmoitukseen hieman aiemmin syksyllä. ●



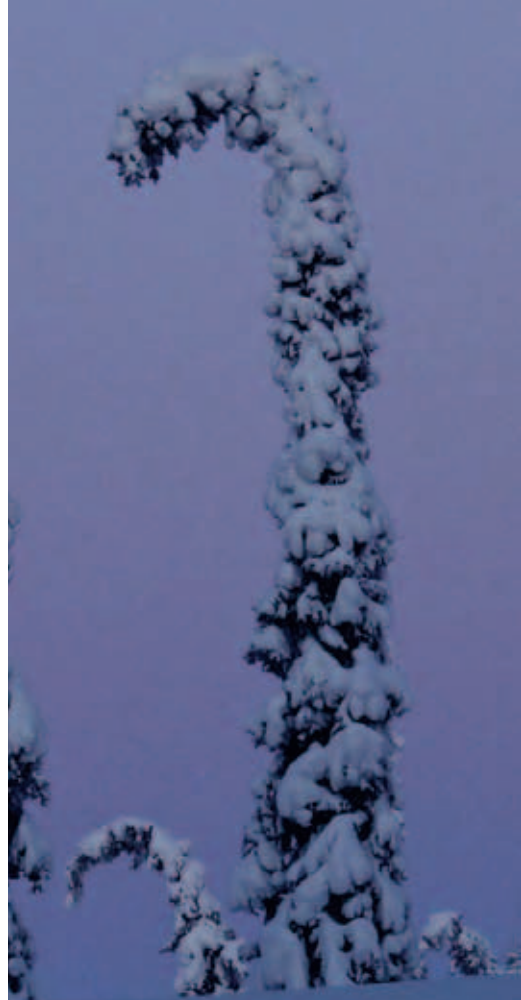
Nämä kaksi kullankaivajaherraa ovat pukeutuneet tavallista juhlavammin ja syykin on selvä. Ollaan viettämässä Lapin Kullankaivajain Liiton pikkujouluja vuonna 1974. Vasemmalla Aatos Flinck ja oikealla "Isä" Jussi Mikkonen. ●

Jouluaattona 145 vuotta sitten eli vuonna 1872 kirjoitti Edward Björkman kauppias Goveniukselle Raahesta kirjeen. Kirjeessä oli selontekoa, kuulumisia sekä pyyntö asioista tiedottamisesta. Kirje päättyy "Enpä

minä nyt tietä muuta kun eläkää terveenä kaikki ja onnellista uutta vuotta ja samaten vanhan vuojen loppua. Sitä toivotta yhtiö miehenne Ystävällisesti, Edward Björkman". ●

Itä toivotta yhtiö miehenne
Ystävällisesti
Edward Björkman

vailla ottaisiin aikoo mitä
tas löytyä khandijastokun joatlas
kulla vilkkunilla kienustella ja
n niilla hyvin kienustella jella
minin Leskella kienustella olevan vä
ja paperista loijan talon viinut.
joajuen ajune viinut ja on
ste muuttanut uuteen taloon
kun kulta tielas jos mahtos löytyä
fieltä vain Jon talon väki ei
ole kotona nyt jita minä
olen ostanut muuten minä
olijan kiti kirjottanut ja mitä
mitä lomonen kuitaa nyt nyt väite
vitelee ja jos kerra vis minä hyvä
ja antos jiskus tietoa mitä fieltä
kukun minä on ja tieltä miltään
tietoa kun jita konna ei ole tieltä
eiä miltään usjon omajja tieltä
Ensiä minä nyt tieltä muu
Janon kun etäviä tervanna kaitt
ja onnellista uutta vuotta ja jama
wanhan verojen lojpuu



HYVÄÄ
JOULUNAIKAA
JA KULTAISTA
UUTTA VUOTTA

2018!

TOIVOO
KULTAMUSEON VÄKI



SYYSTALKOIDEN AIKANA PIHAN SIISTIMISTÄ
JA ULKOALUE TALVITELOILLE s. 15



LEMMENJOELLA MORGAMIN KULTALAN KUNNOSTUSTA SEKÄ
YMPÄRISTÖN RAIVAUSTA MOTTITOLKULLA s. 12



LAPIN KIVET JA MINERAALIT -PROJEKTI LOPPUSUORALLA s. 16